

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOIIY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАЛАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANXOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOIIY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИН ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич, Холиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Raxmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunovich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҲОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLISH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI	308-312
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdualilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinoz Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxiroyvna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI HIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Imotniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАННЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Минойиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOBIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фахриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нулуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

THE DEMAND OF THE TIMES OF MODERNIZATION OF PASSENGER TRANSPORTATION SYSTEM ON “UZBEKISTAN TEMIR YOLLARI”

Payazov Murod Maksudovich,

Fergana Polytechnic Institute Doctoral Student (DSc)
Department of Management, Associate professor, PhD
E-mail: fayz19700308@gmail.com

Abstract. This article analyzes the passenger transportation services of JSC “Uzbekistan temir yollari”. Despite many years of experience, the company has been operating at a loss for several years; insufficient work has not been done on this issue. Development mechanisms based on consumer demand have not been developed. Based on this, taking into account that the holding company JSC “Uzbekistan temir yollari” has entered a new stage of development, we described that the time has come to bring passenger transportation services to a new stage of development, and that this is one of the necessary conditions that passenger transportation services should be adapted to the time, to the needs of the population providing real services. At this stage, based on the financial capabilities of the company, we substantiated the need to focus on the targeted use of financial resources, putting forward the phrase: “Services should be adapted to the needs of the consumer, and not vice versa, the adaptation of the consumer to the service provided”.

Key words: investment, spiritual and physical, social, passenger transportation, investment attractiveness, legal capacity.

“O‘ZBEKISTON TEMIR YO‘LLARI” AJDA YO‘LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI

Payazov Murod Maksudovich,

Farg‘ona politehnika instituti “Menejment”
kafedrası (DSc) doktoranti, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Annotatsiya. Ushbu maqolada “O‘zbekiston temir yo‘llari” AJ da tahlil qilingan yillar davomida yo‘lovchi tashish xizmatlaridan qator yillar davomida faqat zarar ko‘rib ishlayotganligi, ushbu masalada birorta o‘rinli qaror qabul qilinmaganligi, temir yo‘l orqali yo‘lovchi tashish mexanizmini aholi ehtiyojlariga muvofiqlashtirish borasida etarli ishlarni hali hanuzgacha amalga oshirilmaganligini guvohi bo‘ldik. Shundan kelib chiqib “O‘zbekiston temir yo‘llari” AJ xolding kompaniyasining yangi rivojlanish bosqichiga o‘tganligini hisobga olib, yo‘lovchi tashish xizmatlarini ham yangi rivojlanish bosqichiga olib chiqish vaqti kelganligini, yo‘lovchi tashish xizmatlarini zamonga, haqiqiy xizmat ko‘rsatadigan aholining ehtiyojlariga moslashi kerakligi zaruriy shartlardan biri ekanligini tavsifladik. Shu o‘rinda kompaniya o‘zining moliyaviy ehtiyojlaridan kelib chiqib: “Iste‘molchi ko‘rsatilayotgan xizmatga emas, xizmatlar iste‘molchi ehtiyojiga moslashishi kerak”- degan iborani ilgari surgan holda moliyaviy mablag‘larni maqsadli ishlatishida ahamiyatga olinishi zarurligini asosladik.

Kalit so‘zlar: Investitsiya, ma‘naviy va jismoniy, asosiy vositalar, yo‘lovchi tashish, investitsion jozibadorlik, raqobatbardoshlik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N17>

Kirish. Prezident Shavkat Mirziyoyev 2024-yilning 6-avgust kuni temir yo'l sohasida olib borilayotgan ishlar va kelgusida rejalarga oid taqdimot bilan tanishib, 2023-yil 10-oktyabrida qabul qilingan "O'zbekiston temir yo'llari" aksiyadorlik jamiyatini transformatsiya qilishga oid Prezident qarori qabul qilinganligini, ushbu jarayonga ko'maklashishi maqsadida xalqaro konsalting kompaniyasi jalb etilgan bo'lsada keyingi vaqtlarda yo'lovchi vagonlarning ahvoli, sovitish tizimidagi muammolar bo'yicha ko'p e'tirozlar bo'layotganligini, 143 ta vagon ta'mirtalab, 59 ta lokomotiv xizmat muddati o'tganligi ta'kidlandi[1]. Shu bilan birga aholi hamda temir yo'l xizmatlari yuzasidan ekspertlarining fikriga murojaat qilinganida, temir yo'l transportida yo'lovchilarni tashish aholini ehtiyojlariga mos kelmasligi, aksincha aholi temir yo'llardagi sharoitdan kelib chiqib ular tomonidan taklif qilinayotgan xizmatga moslashishga majburiliklarini bildirdilar.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Transport tarkibiy qismi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiy etish darajasi turlicha bo'lgan hududlarni o'zaro bog'lab turish bilan birga, ko'plab shaharlar, iqtisodiy markazlar va areallarning noqulay va geografik jihatdan uzoqda joylashganligi bilan bog'liq ba'zi kamchiliklarni oldini olib, yangi resurslar va hududlar o'zlashtirilishini rag'batlantiradi, davlat iqtisodiy makonida yangi o'sish qutblarini shakllantirib, eskilarini qayta tiklaydi[2]. Agar shaharda korxonalar, savdo markazlari, turli xizmat ko'rsatish joylarining hududdagi joylashuv zichligi past darajada bo'lsa, unda shaxsiy transportni ahamiyati oshadi. Aksincha, agar mazkur zichlik yuqori darajada bo'lsa, unda jamoatchilik yo'lovchi transportini qo'llash yuqori iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi[3]. Tashish tezligi va sifatning oshishi, transport xizmati bahosining arzonlashuvi transport-iqtisodiyot aloqalari rivojlanishini rag'batlantiradi, aholi harakatchanligi va turmush sharoitining yaxshilanishiga olib keladi[4]. Yo'lovchi tashishni jadal rivojlantirish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va yo'lovchilar uchun qulayliklarni yaratishda o'z o'rnini topadi[5]. Bozor iqtisodiyotida iste'molchilar tomonidan qo'yilayotgan talablarni to'liq qondirish tijorat faoliyatini samarali bo'lishini kafolatlaydi. Bundan tashqari, kuchli raqobatga asoslangan transport xizmatlari bozorida kompaniya o'z o'rnini mustahkamlash imkoniyatini yaratadi. Bu vazifani amalga oshirishda, kompaniya tomonidan eng avvalo yo'lovchilar temir yo'l transportidan qanday va qay darajada xizmatlarni kutayotganligini aniqlash lozim[6]. Yo'lovchi tashish xizmatlari bozorini o'rganish ma'lum bir guruh yo'lovchilarning xizmatlarga bo'lgan munosabatiga qarab, ya'ni yo'lovchilar afzal ko'rgan xususiyatlarini inobatga olgan holda amalga oshirish, potensial yo'lovchilar uchun xizmatlarni tahlil qilish (foydaliligi, jozibadorligi) va raqobatchilarning shu xizmatlari bilan taqqoslash asosida yangi xizmat turlarini ishlab chiqish hamda amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi[7]. Temir yo'l transporti orqali yo'lovchi tashishda logistika taomillarini qo'llash uchun yo'lovchilarni eng kam sarf xarajatlar va sifatli xizmat ko'rsatish bilan tashish asosida transport infratuzilmasini rivojlantirish, tashish jarayonlarini amalga oshirishda muqobil rejalar tuzgan holda kam vaqt sarflash, transport turlaridan to'g'ri foydalanish hamda barcha jarayonlarni boshidan oxirigacha nazoratga olish muhimdir[8].

Tadqiqot metodologiyasi. Temir yo'l xizmatlarini transport xizmatlarini yo'lovchi tashish xizmatlarini rivojlanishi hamda rivojlantirishni yo'nalishidagi ilmiy izlanishlarning ilmiy-tadqiqot natijalari mazkur tadqiqotning nazariy-uslubiy bazasi sifatida xizmat qildi. Maqolani tayyorlashda abstrakt va analitik mushohada, menejment tadqiqot usullari, qiyosiy va omili tahlil, indikativ, tanlanma kuzatuv, taqqoslash va boshqa usullardan foydalanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi. Temir yo'l xizmatlari O'zbekiston hududi uchun samaradorligi yuqori tarmoqlardan biri bo'lishi lozim. Chunki, transport tarmoqlari ichida dunyoda dengiz transportidan so'ng temir yo'l transporti yuk tashish hajmiga ko'ra hamda yuklarni tashish ta'rif stavkalariga ko'ra eng arzon transport hisoblanadi. Lekin ming afsuski, bugungi kunda ushbu transport turi jahondagi raqobatbardosh transport xizmatlari tizimida munosib o'rnini topganicha yo'q. Birinchi holatda yo'lovchi tashish temir yo'l transporti narxlarini tayyoragoh, avtobus, yo'nalishdagi xususiy taksi narxlariga solishtirildi (1-jadvalga qarang).

1-jadval

Temir yol transporti orqali yo'lovchi tashish xizmatlarini boshqa transport turlari orqali yo'lovchi tashish xizmatlariga 2024 yil ma'lumotlari asosida solishtirildi.

№	Yo'nalish-lar	Masofasi (km)	Vagon turi	Temir yo'l transporti tariflari	Avia tariflar	Avtobus o'rtacha ta'riflari	Xususiy taksi tariflari	Xususiy taksi bilan farqlar +/-
Temir yo'l yo'lovchi poyezdlar								
1	Toshkent-Qarshi	500	BIZNES	440130		78000	100000	
			EKONOM	201500	338802			-201500
2	Toshkent-Buxoro	586	VIP	530000		89000	200000	
			BIZNES	385000	427123			
			EKONOM	280000				
3	Toshkent-Samar-qand	343	VIP (1V)	451268		51000	150000	
			BIZNES (1S)	262050	381920			-23000
			EKONOM (2V)	173081				
4	Toshkent — Andijon	423	VIP	284185		-	120000	
			BIZNES	266191				
			EKONOM	208069	756602			-88000
Oddiy yo'lovchi poyezdlar								
5	Toshkent — Nukus	1275	SV	829850		200000	300000	
			KUPE	461264				
			PLASKART	314173	1566871			-14000
6	Toshkent – Samar-qand	337	SV	458979		51000	150000	
			KUPE	251767				
			PLASKART	187076	206355			-37000
7	Toshkent — Xiva	1003	SV	2297040		153000	300000	
			KUPE	374438				
			PLASKART	328523	1157847			-28000
8	Toshkent — Termiz	819	SV	684043		117000	200000	
			KUPE	350000				
			PLASKART	257337	411965			-57000
9	Toshkent — Buxoro	586	SV	524926		89000	200000	
			KUPE	278186				
			PLASKART	230775	427123			-30775

Yuqori tezlikdagi elektropoyezdlar								
1	Toshkent – Samar-qand	343	VIP	396000		51000	150000	
			BIZNES	276000	534441			
			EKONOM	204000	178147			-54000
2	Toshkent — Qarshi	500	VIP	534000		78000	150000	
			BIZNES	390000	583517			
			EKONOM	282000				-132000
3	Toshkent — Buxoro	586	VIP	890000		89000	200000	
			BIZNES	600000	427123			
			EKONOM	403000				-203000

Ushbu jadval ma'lumotlaridan ma'lumki, temir yo'l transporti narxлари avtobus va xususiy taksi ta'riflaridan yuqori bo'lishi bilan birga doimiy zarar bilan ishlayotgan transport turlariga kiradi. Buning asosiy sabablaridan biri, ekspertlarning xulosalariga ko'ra temir yo'l transportida yo'lovchi uchun qulay imkoniyatlarning nisbatan pastligidir. Birinchi navbatda yo'lovchi tashish vaqti mijoz talablariga javob bermaydi. Oddiy bir eksperiment sifatida Toshkent-Andijon yo'nalishidagi xususiy taksilar harakatlanishi o'rganildi. Yo'nalishda to'rt yuzdan ortiq xususiy taksilar harakatlanadi. Harakatlanishdagi oraliq vaqt deyarli 5-10 minutni tashkil etadi. Istalgan vaqtda mijozni uyigacha kuzatib qo'yadi. Bunday qulaylik temir yo'l xizmatlarida hali yo'lga qo'yilmagan.

Buning asosiy sabablari temir yo'lda yo'lovchi tashish xizmatlarini rivojlantirish masalasida etarlicha investitsiyaning jalb etilmaganligi aniqlandi (2-jadvalga qarang).

2-jadval

2018-2023 yillarda transport xizmatlariga kiritilgan investitsiya

mlrd.so'mda.

		2018 y	2019 y	2020 y	2021 y	2022 y	2023 y
49,1	Temir yo'l orqali yo'lovchi tashish, shaharlararo	367,6	1118,7	5,4	5,5	-	2,1
49,31	Shahar va shahar atrofiga qatnaydigan quruqlikdagi yo'lovchi transporti	x	x	x	x	x	x
49,32	Taksi faoliyati	x	x	x	x	x	x
49,2	Temir yo'l yuk transporti	30,6	2723,9	158,7	17,0	7,9	106,7
49.42	Avtomobil transportida yuk tashish	x	x	x	x	x	x

Shunisi qiziqki, investitsiyani kiritishdan asosiy maqsad, sohani moliyaviy barqarorligini ta'minlash, faoliyatini rivojlanishiga moliyaviy ko'mak berishdir. Temir yo'llarga yillar davomida kiritilgan investitsiya sohaga daromad keltirmagan (3-jadvalga qarang).

3-jadval

2018-2023 yillarda “O‘zbekiston temir yo‘llari” AJ temir yo‘l orqali yuk va yo‘lovchi tashish moliyaviy natijasi foyda yoki zarar.

(trln. so‘mda)

	2018 y	2019 y	2020 y	2021 y	2022 y	2023 y
Temir yo‘l yuk transporti	907,9	-420	-4,7	242	-1156	-1172
Temir yo‘l orqali yo‘lovchi tashish	X	X	X	X	-0,7	4,5

Albatta zarar bilan ishlashiga bir qancha sabablar bor. “O‘zbekiston temir yo‘llari” AJ dagi asosiy vositalar ma’naviy ham jismoniy eskirgan. Moddiy texnika bazasi xarajat talab texnikaga aylanib qolgan. Jamiyatda jami 428 ta lokomotiv bo‘lsa, shundan 78 tasi kapital ta’mirga muhtoj. Shu bilan bir qatorda lokomotivlarning 347 tasi ma’naviy va jismoniy jihatdan eskirgan, foydalanilayotganiga 30 yildan oshgan. Temir yo‘llardagi ushbu holat juda ham achinarli hisoblanadi. Vaholanki, 72,9 foiz lokomotivlar ma’naviy va jismoniy jihatdan eskirgan va 13,9 foiz lokomotivlardan umuman foydalanib bo‘lmaydi. Yo‘lovchi tashish vagonlarining 70 foizi ma’naviy va jismoniy jihatdan eskirib bo‘lgan (4-jadvalga qarang).

4-jadval

Yo‘lovchi vagonlarning 2024 yil 1yanvar holatiga xizmat muddati tarkibi

Xizmat muddati	Soni, dona	Ulushi %
29 yildan ortiq	469	62,8
21 dan 28 yilgacha	31	4,1
11 dan 20 yilgacha	40	5,4
10 yilgacha	207	27,7
Jami:	747	100

2024 yilning 1 yanvar holatiga 747 ta yo‘lovchi vagonlari mavjud bo‘lib 60 foizidan yuqorisi 29 yildan ortiq ishlatilib ma’naviy, jismoniy jihatdan eskirgan va ta’mirlash uchun yuqori xarajatlarni talab etmoqda. Shu bilan birga elektrovozlar, teplovozlar va manyovr lokomotivlari ham ma’naviy hamda jismoniy jihatdan eskirgan (5-jadvalga qarang).

5-jadval

“O‘zbekiston temir yo‘llari” Ajning 2024 yil 1yanvar holatiga lokomotiv investor parkining yosh tarkibi.

Tur	10 yilgacha	10 yildan 30 yilgacha	20 yildan 30 yilgacha	30 yildan oshgan	Jami
Elektrovozlar	79	12	31	35	154
Teplovozlar	-	10	-	113	123
Manyovr lokomotivlar	-	-	-	199	199
Jami lokomotivlar	76	22	31	347	476

Temir yo‘l transport sohasi samaradorligining pastligi hozirgi vaqtda O‘zbekistonda infratuzilma va harakat tarkibining yomonlashgani, avtotransport parki va avtotransport vositalarining etishmasligi bilan bog‘liq. Harakatlanuvchi tarkibning yuqori eskirishi tufayli poyezdlarning harakat tezligi 40-50 foizga kamayib, poyezdni ishlatish va texnik xizmat ko‘rsatish xarajatlari sezilarli darajada oshdi.

Jahon tajribasiga yo'lovchi tashish tizimni rivojlanishi borasida olib borilayotgan ishlarga nazar tashlasak.

1-rasm Yaponiya tezyurar poyezdi

Xitoyning markazida tezyurar temir yo'li yotqizilishi boshlandi. U orqali poyezd samolyot tezligi – 1000 km/soat tezlik bilan harakatlanishi mumkin. Xitoy tezyurar temir yo'l aloqasi sohasida dunyo etakchisi hisoblanadi. Mamlakat poyezdlar tezligi 350 km/soatni tashkil qiluvchi temir yo'l tarmog'i bilan qamrab olingan. Bunday poyezdlarning yo'lovchilar bilan o'rtacha yuklanishi 82 foizga etdi (1-rasm).

Hozirda temir yo'lda yo'lovchi tashish tezligi Yaponiyaga tegishli bo'lib, bu yerda shunday poyezd tajribaviy uchastkada 603 km/soat tezlikda harakatlantirilgan.

Haqiqiy holatga baho beradigan bo'lsak, O'zbekistonda transport xizmatidan foydalanuvchi temir yo'l transporti tomonidan texnika va texnologiyasi og'ir sharoitda bo'lishiga qaramasdan yo'lovchi uchun tegishli xizmatlarni ko'rsatib kelmoqda. Bundan xulosa qilish mumkinki iste'molchi taklif qilinayotgan xizmatlardan foydalanishga moslashyapti.

Xulosa. Shu yerda savol paydo bo'ladi. Nima qilmoq va qanday amalga oshirmoq hamda qanday natijaga erishish mumkin?

"O'zbekiston temir yo'llari" AJda qator muammolar to'lanib qolgan. Ushbu muammolar tizimni investitsion jozibadorligini oshirish uchun loyihalar hamda investitsiyalarni qoplash manbalarini maqsadli yo'naltirish bilan erishiladi.

Birinchidan, temir yo'l transporti to'liq asosiy va aylanma mablag'lari inventarizatsidan qaytatdan to'liq o'tkazishda sohaning yetuk mutaxassislari tomonidan amalga oshirish zarur. Inventarizatsiya davomida har bir xo'jalik obyektining ustida turib modernizatsiya qilish yoki hisobdan chiqarish masalasini qat'iy qo'yish kerak.

Ikkinchidan, zamonning eng yetuk temir yo'l transporti rivojlangan davlatlaridan yuqori komfortga ega bo'lgan yo'lovchi tashish vagonlarini sotib olish kerak.

Uchinchidan, O'zbekistonda zamonaviy vagonlarni ishlab chiqaradigan zavodni to'liq ilmfanning, texnologiyaning so'nggi yutuqlaridan samarali foydalangan holda ishlab chiqarish quvvatini oshirish kerak.

To'rtinchidan, yo'lovchi tashish grafiklari hamda yo'lovchi tashish vagonlarini tezligini 500 km/soatga kelgusida esa Xitoy tajribasidan kelib chiqib 1000 km/soatga chiqarish chora-tadbirlarini ishlab chiqish lozim.

Beshinchidan, temir yo'llarda yo'lovchi xizmatlari jozibadorligini, qulayligini ta'minlash maqsadida yo'lovchi tashish HABLarini yaratish kerak.

Oltinchidan, rivojlangan davlatlarda temir yo'l transportini rivojlantirish sohasida minglab olimlar, ko'plab institutlar, ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyat yuritayotganida rivojlangan davlatlarning tajribalaridan foydalanish maqsadga muvofiq.

Temir yo'l xizmatlarining ichki qamrovini yanada kengaytirish, temir yo'l transporti va hududlarida xizmatlarni tashkil etishning zamonaviy usullarini, rivojlangan davlatlar Xitoy va Yaponiya tajribasini kiritish zarur.

“O‘zbekiston temir yo‘llari” aksiyadorlik jamiyati xolding kompaniyasi taraqqiyotning yangi yo‘nalishi, jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvini ta‘minlanishida muhim lokomotivga ega bo‘lmoqchi ekan mazkur sohani rivojlantirishni yanada takomillashtirishi, “yo‘l xarita”ga yo‘lovchi tashish xizmatlarini yangi bosqichga olib chiqish uchun bor imkoniyatlarini ishga solishi lozim.

Temir yol orqali yo‘lovchi tashishning yuqori natijalariga erishish mamlakatda ichki turizm, savdo, madaniy, ijtimoiy aloqalarni rivojlanishida ahamiyatlidir.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Temir yo‘l sohasidagi natijalar va rejalar ko‘rib chiqildi. [Elektron manbaa] : <https://president.uz/uz/lists/view/7442> (qaraldi 13.11.2024).
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasi"ning 07.02.2017 yildagi PQ-4947-sonli qarori.
3. B.Abdullayev, Yo‘lovchilarni tashishning zamonaviy texnologiyalari. Toshkent-2021, 208 b. 2
4. <http://mintrans.uz>
5. Yu.Ozatbekov. Temir yo‘l transportida yo‘lovchi tashish faoliyatini rivojlantirish yo‘nalishlari. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 2(10), 406–415.
<https://doi.org/10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss10-pp 406-415>
6. M.Akbarov va boshqalar. Temir yo‘l transportida yo‘lovchi tashish xizmatlarini takomillashtirishda marketing tadqiqotlarining o‘rni. J.: Iqtisodiyot va ta‘lim / 2020. 152-154 b.
7. M.Jalolova. O‘zbekistonda temir yo‘l transportining iqtisodiy samaradorligini baholash. J.: “Iqtisodiy va innovatsion texnologiyalar” ilmiy, elektron jurnali. №5, sentyabr-oktyabr, 2021. 178-186 b.
8. D.Butunov va boshqalar. Temir yo‘l transportida yo‘lovchilarga xizmat ko‘rsatish jarayonlarini takomillashtirish. J.: Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. Volume 2/ISSUE 6. Pp. 259-263.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).